

Lukášova d?jeprava pro Teofila

P?vod materiálu
Tomáš Trusina
Po?adí v lekci
30

Téma

Hospodin se rozpomíná, i když tomu lidé už nev?í. O to radostn?ji mohou d?kovat „Pamatoval na sv?j lid...“

Cíl

- D?ti se budou podílet na rozpomínání a zp?ítom?ování „odezn?lých“ ?in? Boží v?rnosti.
- D?ti poznají, že nad?je se rodí díky novému oslovení, a osahají si její zdroje.
- D?ti poznají, že má cenu sledovat každého vyprav?e Ježíšova p?íb?hu zvláš?.

Pro u?itele

Biblický text: L 1,5–25.57–80

Výkladové poznámky

Lukáš píše „pro Teofila“ — Lukáš?v katechetický zám?r (1,1–4) spo?ívá v tom, že postupn? projde a p?edá Teofilovi, který již potkal základní vyznání církve, spolehlivé **vypravování**. Spolehlivost katecheze se pro Lukáše pojí s žánrem vypráv?ní. Tak u?iní z „novo?e?ného k?es?ana“ zasv?ceného souputníka.

Byli spravedliví a nem?li dít? (v.6–7) — popisuje výchozí situaci Lukáš. Bezd?tnost znamenala životní prohru a hluboce zde kontrastuje s výslovnou charakteristikou spravedlivého života — má to snad znamenat, že život Božích spravedlivých nemá budoucnost? Tato zápleтка však velice dob?e zapadá do rámce p?íb?hu Boha a jeho lidu: Jestli n?kdo otevírá budoucnost k životu spravedlivých, je to Hospodin. Lukáš tu bezpochyby odkazuje na páte?ní p?íb?h Tóry a prorok?, tedy bible prvotní církve: vždycky, když se v p?íb?hu Božího lidu otevírá nová kapitola, za?íná B?h s bezd?tnými, s t?mi, kte?í jsou v pohledu svých sou?asník? „na odpis“.

Jméno Zachariáš znamená „Hospodin pamatuje“. To je jeho „role“, p?estože on sám se smí?il s tím, že na n?j a Alžb?tu (a možná na celý p?íb?h Božího lidu) Hospodin nejspíš zapomn?l.

Chrám — a v?bec Jeruzalém — hraje v Lukášov? sv?dectví významnou roli. P?íb?h o Ježíšovi (nikoli Ježíš?v), k n?muž pat?í i otec Jana K?titele, za?íná a p?ekvapiv? se završí v Jeruzalém? (L 9,51; 24,33. 36.49.52n). Odtud se pak jako evangelium rozb?hne do celého sv?ta. (Sk 1,8)

P?íb?h spasitele Ježíše p?edává evangelista jako nové Hospodinovo jednání v p?íb?hu Izraele. Proto Lukášovo lí?ení v 1. a 2. kapitole tolika rysy evokuje základní události spásy v d?jinách lidu staré smlouvy.

And?lé ve zbožnosti pozdního židovství symbolizovali Boží zájem a blízkost — ve chvíli, kdy se Hospodin zdá p?íliš vyvýšený na to, aby se staral o b?žné lidské záležitosti (viz nap?. p?íb?h knihy Tobíáš). Gabriele zmi?uje Da 8,16, v pozdn? židovském rozškatulkování and?l? (z 2. a 1. stol p?. n. l.) stál z and?l? nejvýše. Jestliže byl poslán sám and?lský „šéf“, nazna?uje se, že na tomto d?ní má zájem samotný B?h.

Poselství — rozhodující není andělova podoba, ale **funkce** — je poslán, aby **mluvil** (viz 1,19). Poselství tohoto nebeského kazatele zní jako zvěst pěkvapivá a o to víc radostná. Narození syna je ohlášeno jako důvod veliké radosti. (Srvn. Gn 21,6)

Jan znamená „Hospodin je milostiv“. Nové Boží ziny jsou od začátku předznamenány právě tímto jménem.

Zachariášova nřmota — Gabrielovo poselství narazilo na Zachariášovu zažitou skepsi, „zarazilo se“ o ni, a on ho nemře vyřídít dál. Teprve Janovo narození bude přiležitostí k nové promluvě.

Toto mi uřinil Pán, aby odřal moje pohanřní — nad pořatým životem Alžběta vyznává podobně jako kdysi Ráchel (Gn 30,23; srvn. Iz 54,4) — Břh Izraele se mne zastal. Je-li odřato pohanřní, víme, ře jsme neuvřřili nesmyslu, nezaslouříme si výsmřch, máme co řekat. Naše služba a svřdectví Hospodinu mají v tomto svřtř, uprostřed „nevřřících“ smysl a budoucnost. Lid, od nřřž bylo odřato pohanřní, pak odpovídá vdřřným dobrořenřm **„Benedictus“** (L 1,68–75)

Zachariášova přiseř (1,68–79) — ze zemř se ozřvř první **dobrořenř za přichod spřsý** (v. 71) jeřř dřřív, neř se narodř Jeřřř. Narození „předchřdce“ Jana prolamuje dny Bořř „neřinnosti“. Dřkovná přiseř oslavuje: starř tradice, kterř zařala s Abrahamem (v. 73), tradice vyvolenř, zaslřbenř, oslovenř, nasmřrovánř povolánř k budoucnosti, není odepsanř ani vyduchlř, ale nabrala novou sílu.

Lukřř tu vyrobil Teofilovi starozákonnř dřjepravu ve zkratce, aby dosvřdřil — „Břh Jeřřřřv“ je vřrnř svřmu dosavadnřmu přřbřhu a překvapuje blízkostí a tvořivostí.

řřskali

Vřkovř rozdřl mezi postavami dřřtř a hlavnřch aktřřř. Dřřti neznajř pocit prřzdnřho řivota, nenaplňnostř v ře intenzitř a mřře jako lidř, kteřř mají vřřřinu řivota za sebou. Neprotřnř se svřt „starřch“ a „mladřch“. O to poutavřřji musřme vyprřvřt (viz např. převyprřvřnř Nico ter Lindena v **Křřli na oslu**, str. 121).

Andřřl Pánř není ta přřhlouplř filmovř postavřřka. Přřichazř jako ten, kdo patřř na Bořř stranu — a Zachariřř na nřřj takř tak reaguje: padla na nřřj břeř (viz třř Lk 2,8nn). Ani pro knřze Zachariřře není setkánř s archandřřlem břřřnř praxe. Jeho strach, „břeř před Hospodinem“ (např. Iz 6,1–5), je nalřhavř prořitek Bořř jinakosti. S třm souvisř ř ťzkost, „co mi tohle setkánř přřnese?“ Proto pokařdř Bořř posel zař řnř svou řeř „Neboj se“ (viz třř L 1,30 a 2,10).

Ohlřřenř Jana Křřtitele a narození Jeřřřřovo jsou **texty tradiřnř spřjatř s adventem a Vřnocemi**. Dřřtem mř řete bez rozpakř povřdřt, ře kdyř Lukřř svřř spis sepisoval, netuřil, ře „epizody“ z jeho „seriřlu“ jednou nastrkajř do řřřnřch řřstř cřrkevnřho roku.

Budou-li se dřřti vyptřvat, **jak je to mořnř, ře se přestřrlřmu manřelskřmu přřu mřře narodit potomek**, upozornřte, ře Lukřř nevyprřvř přřbřh jako „nřbořenskř bulvřř“, ale jako svřdectvř, jak se Hospodin zastřvř svřřch svřdkř a odnřmř jejich pohanřnř — totiř obecnř přesvřdřenř, ře ťř tu k niřřemu nejsou. Abraham a Sřra apod. nejsou jen pohřdky, byř to tak mohlo Zachariřřovi s Alžbětou přřpadat.

S třm souvisř řřskali individualistickřho řtenř — Lukřř sice vyprřvř o jednotlivřch řřlenech jednř rodiny, ale v tomto dřřnř jde o Bořř jednřnř s celřm lidem vřřy, ne pouze o řeřenř problřmř jednotlivcřř. Tak jako Abraham je modelovou postavou pro celek Bořřřho lidu, je řř i Zachariřřova rodina (a bude řř i Marie).

Odkazy

Linden, Nico ter: *Křřl na oslu*. Beneřov: Eman, 2011; str. 121

Pro d?ti

P?edškoláci

(Rozdejte d?tem tmavé šátky.) Víte pro? je máme tmavé? Abychom vyjád?ili, pro? býváme *smutní* — co nás trápí.

Co nás m?že trápit? „...“ — nemoc n?koho blízkého — hádání — k?i?ení — nemáme kamarády — n?co nás bolí — nedostali jsme, co jsme si p?áli — rozbila se nám panenka, autí?ko... (Nebagatelizujte konkrétnost, s níž d?ti odpovídají, jinak to neum?jí.)

My *dosp?lí* to máme podobn?, ale navíc nás trápí, že s tím leckdy nedokážeme nic ud?lat. A k tomu smutku se m?že p?ídat *smutek víry*, že Pán B?h nás t?m *našim smutk?m nechal napospas*.

(Rozsvi?te sví?ku a položte ji doprost?ed kruhu z šátk?.)

Koukejte, do *našich temnot* p?ichází *sv?tlo*.

A takhle p?išlo *sv?tlo* do temnot starého Zachariáše a Alžb?ty.

Temné trápení Zachariáše a Alžb?ty

Zachariáš a Alžb?ta byli hodní sta?í manželé. V??ili opravdu v Pána Boha. Byli mu v?rní, a p?itom byli milí ke každému, koho potkali. Navíc Zachariáš sloužil jako kn?z v jeruzalémském chrámu. A p?ece v jejich život ? z?stávalo temné trápení: nem?li d?ti. Kdykoli na to pomysleli, zbolelo je to: Celý ten náš dobrý život možná nemá cenu. B?h na nás nejspíš zapomn?l...

(Víte, co p?itom znamená jméno Zachariáš? B?h si vzpomn?! O to v?tší bývalo jeho trápení. Na nás B?h zapomn?!)

Zachariáš byl vylosován

Na Zachariáše jednou za ?as vyšla týdenní služba v chrámu. Pomáhal upravovat oltá?, pronášel modlitby a vykonával další ob?ady, které se d?laly v chrámu. A jednou se stalo, že na n?j vyšel zvláštní úkol: zvláštní proto, že se v n?m nest?ídali kn?ží pravideln? — ale že k n?mu byli vylosováni. Tentokrát padl los na Zachariáše! P?jde až dovnit? do chrámu do svatyn? — a tam zapálí vonnou ty?inku jako znamení modlitby k Bohu.

Setkání ve svatyni

Shromážd?ní lidé se venku modlili a Zachariáš vešel dovnit?. Najednou kouká: Já tu v té potemn?lé svatyni nejsem sám! Kdosi se tam objevil, a Zachariášovi hned bylo jasné, toho posílá B?h. Když n?koho posílá B?h, d?ležité je, co ?íká. Jaké nese poselství.

Posel Zachariášovi povídá: Neboj se! Nenesu žádnou smutnou novinu — naopak! B?h si na vás s Alžb?tou vzpomn?! Nezapomn?l na Vaše trápení. Nenechal vás vašemu potemn?lému na?íkáni a smutn?ní. ?eká vás velká zm?na! Alžb?ta porodí syna. A bude Vám do zp?vu!

V Zachariášovi jak kdyby n?kdo rozsvítil v potemn?lém srdci svíci. A posel pokračoval: Ten váš syn, to nebude jen tak n?kdo! To bude p?ímo sv?dek o Božím zachránci, o mesiáši! Pojmenujete ho Jan, tedy B?h je milostiv. Ono se ještě se ukáže, co ta Boží milost všechno dokáže!

(V této chvíli můžete začít odkládat šátky pryč — ale během dalšího vyprávění jich zase pár vraťte.)

Pohlí temnota světlo

Jenže Zachariášovi se mezitím do srdce vrátil ten potměšilý smutek. Vůbec se mu to poselství nezdálo. Začal vrtět hlavou: Nevím, nevím, to je nějaký divný, Alžběta je stará, já ještě starší...

Posel mu odpověděl: Nevěš! Dobře, když na to nic kloudného neumíš říct, budeš mlčet! Nepromluvíš slovo, dokud se vám syn nenarodí a nedostane jméno!

A Zachariáš od té chvíle ze sebe už nevypravil ani slovo. Vyšel z chrámu, a nemohl nic říct. Lidé se zmateně rozházeli.

Ale Alžběta za čas zjistila, že čeká dítě. A říkala si něco jiného než Zachariáš: Tak Pán Bůh se nás zastal! Naše smutné temnoty jsou pryč! A bylo jí, jako by v bříšku nosila Boží světlo.

(Pár šatek — smutek odložit. Popř. můžete s dětmi skončit už tady.)

Jan

Za devět měsíců se Zachariášovi a Alžbětě skutečně narodil chlapec. Radost z toho měla Alžběta i všichni přátelé, sousedé, příbuzní, kteří je měli rádi. Osmého dne po narození se všichni sešli na slavnosti, aby Bohu za to slavné narození poděkovali.

V ten den se také dávalo nově narozenému dítěti jméno. Všichni čekali, že se bude jmenovat po tatínkovi Zachariáš. Ale Alžběta všechny překvapila: Bude se jmenovat Jan!

Nikomu se to nezdálo: vždyť takhle se nikdo ve vaší rodině nejmenuje! Proč mu nedáš jméno po tatínkovi, strýčkovi, dědečkovi či pradědečkovi? Že, Zachariáši?

Ale Zachariáš taky pořád vrtí hlavou, že Zachariáš ne. A pak to napsal na kamennou tabulku: Bude se jmenovat Jan!

A tehdy když se andělovo poselství do písmene splnilo — když se syn narodil a dostal jméno — tehdy mohl Zachariáš opět otevřít ústa. A víte, co od něj bylo slyšet nejdříve ze všeho? Písníku.

Děkoval za podivuhodnou Boží věrnost. Že smutky a úzkosti jsou pryč, že si na něj Hospodin vzpomněl — a že to největší překvapení teprve přijde.

(Můžete si sednout kolem šatek — nechat ho et svíci — a spolu s dětmi zbývající „smutky“ odstranit.)

Mladší školní věk, popř. smíšená skupina

Rozpomínací píseň

Zapívejte s dětmi jednoduchou píseň, do které jde začít další jména. Např. na melodii *Zachovej nám víru dobrou* (SV 389) můžete zpívat refrén „Předejte nám starou víru“ a ve sloce zpívat „Byla dobrá pro...“ a postupně přidávat jména aktérů starozákonních příběhů, na něž si děti vzpomenu, nebo která si předem připravíte. Zejména byste měli připomenout bezdětné páry — Abrahama a Sárů nebo např. Elkánu a Chanu.

Představení Lukáše a Teofila

Nyní představte Lukáše a Teofila. Teofil může přijít např. s otázkou: Proč nestačí jen pár „slov o Ježíši“, n? jaký církevní slogan jako „Ježíš je super!“ nebo n?co podobného? Lukáš na to může odpovídat — jak t? tak poslouchám, tak budu muset zaít ještě víc zešíroka — a připomenout, do jakého příběhu patří příběh Ježíš? v.

(Můžete popř. zazpívat další sloky — „Byla dobrá pro Lukáše“, „byla dobrá pro Teofila“.)

Přib?h o Zachariášovi a Alžb?t?

Můžete vypráv?t podle příběhu pro předškolní, ale lépe se bude hodit vypráv?t podle knihy Král na oslu, Narození Jana Křtitele (str. 121–124). Toto vyprávění zpřítomňuje n?kolik důležitých starozákonních souvislostí, které Lukášovi při sepisování příběhu „b?ží hlavou“.

Rozpomínací píse? dopln?ná

Nakonec přidejte Lukáše, Teofila, Zachariáše, Alžb?tu, a jako poslední sloku „bude dobrá taky pro mne“.

Pom?cky: Postavi?ka písíciho Lukáše (kopie flanelografu aj., kterou si děti mohou samy vybarvit) — jednotlivé postavy můžete připomenout např. pomocí postavi?ek z Flanelografu I. a II; knížka *Král na oslu*, str. 121–124; pře?vyprávění viz [starší katechetická p?ípravka z cyklu *Pozvání na cestu*](#), pracovní list najdete pod textem úlohy.

Starší školní děti

Vyrábíme pro Teofila starozákonní d?jepravu

Uvedení do tématu

Teofil byl nedávno pokřt?n. Nechodil do náboženství ani do nedě?ky tak jako vy. Když slyšel ve shromáždění „B?h Abraham?v, Izák?v a Jákob?v“, nic mu to neříkalo.

Přítom práv? pro něj sepisuje evangelista Lukáš sv?j příběh o Ježíši. A když přemýšlel, jak zaít, došlo mu, že musí Teofilovi vyrobit na úvod takovou starozákonní d?jepravu. Ukázat Ježíše jako toho, s kým začíná další kapitola v dlouhém příběhu Božího lidu.

Představte si třeba své kamarády, kteří toho o Bibli moc neví. Co byste do takové d?jepravy zařadili vy?

Vzpomenete si na postavy a místa, která jsou pro vyprávění Mojžíšových knih a prorok? důležitá? Které postavy byste vybrali?

Samostatná práce

Nechte děti, a? nejlépe ve skupinkách po dvou či po třech listují Bibli a vybírají. Na tuto práci dle potřeby vy?le?te 5–10 minut. Nejde o žádný znalostní test, ale o sbírku nápad?.

Potom a? své postavy představí a řeknou, čím jsou podle nich důležité. Jména postav můžete psát na flipchart, tabuli — tak, aby je mohli všichni před o?íma. Důležité bude, aby děti řekly, čím jsou pro něj jednotlivé postavy důležité.

Koho vybral Lukáš?

Přeťte si evangelijní vyprávění L 1,5–25. Můžete text nakopírovat předem — a děti ať v něm zatrhnou, které postavy jim někoho ze SZ připomněly.

Koho Lukáš do své dějepravy zařadil?

Na které postavy naráží Zachariáš v chvalo zpěv? (L 1,57 a dále.)

Co tím chtěl připomenout Teofilovi, co tím připomíná nám?

Jak na poselství o narození Jana reaguje Zachariáš, jak Alžběta? Vzpomenete si, jak na poselství o narození Izáka reagoval Abraham a jak Sára?

Pomůcky: Biblický text (zkopírujte z biblenet.cz); flipchart, papíry, fixy.

Přesah

- Kdo je dneska poslem překvapivě dobrých zpráv? (Můžete popř. nachystat fotografie různých „hlasatelů“ — novinářů, redaktorů, rodičů, doktorů, učitelů, farářů... — ať je děti okomentují.)
- Co znamená vaše jméno? Chtěli byste se jmenovat jinak? Víte, kdo o něm rozhodl a pro? Jen se to rodičům líbilo, nebo tím chtěli i něco vyjádřit?
- Už vám něco „vyrazilo dech“? Už jste někdy „oněmli“ úžasem? V jakých situacích to lidé říkají?
- Zkuste si aspoť trochu víc představit, jak bylo po dlouhé roky Zachariášovi a Alžbětě. Co jim táhlo hlavou, jaké myšlenky? (Jsme zbyteční — Bůh na nás zapomněl — život je na nic — na ničem nezáleží — nezbyla žádná radost — k čemu mi ta víra vlastně je?) K čemu byste jejich život přirovnali? (Můžete si připravit obrázky, na nichž bude např. zelená louka — vyprahlá louka — krásná příroda — rozvrácená krajina — veselí lidé na slavnosti — stres velkoměsta — opakující se práce u pásu — malíř u plátna...) A jak jim asi bylo, když se dozvěděli, že se dočkají syna?
- Hra na němeho Zachariáše: Zástupce jednoho družstva musí svému družstvu rychle, ale hlavně spolehlivě vyřídít zprávu (příkaz, otázku) od druhého družstva. Posel smí hrát pantomimu nebo napsat omezené množství slov.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Pochválen buď Hospodin, Bůh Izraele, protože navštívil a vykoupil svůj lid. Slitoval se nad našimi otci a rozpomenul se na svou svatou smlouvu. (L 1,68.72)

Rituál

Pro lukášovské přiblížení se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

Okénko do bohoslužeb

Tentokrát navrhujeme okénko opravdu jen „pootevřít“:

Dnes nám poprvé bude vyprávět evangelista Lukáš. Jsme zvědaví, čím zažije. Bude to podobné jako u Marka, nebo úplně jinak?

Anebo můžete v zestrupné podobě užít uvedení do tématu pro starší školní věk.

Modlitba

Děkujeme, že nezapomínáš na své věrné služebníky, Pane. Děkujeme za překvapení, která i nám chystáš. Děkujeme za zástup svátků — a za to, že jsme do něj pozváni také my. Amen.

Odkaz na pracovní list

[2 Narození Jana Křtitele](#)

Kam dále

[Nežil, David: Narození Jana Křtitele. \(katechetická příprava z cyklu Pozvání n...](#)

Odkaz na píseň

[Zachovej nám víru dobrou \(SV389\)](#)

[Otevřete brány hradb kamenných](#)

[Aj, žas vzácný přišel, v němž Pán slávy vyšel](#)

[Nám pomoz, Pane milý \(EZ631\)](#)

[Radujte se, bratři, neboť blízko je Pán](#)

Cílová skupina

[Předškolní](#)

[Mladší školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál přece nejdeme sami III \(S Markem + S Matoušem a Lukášem\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Lukáš 1,5–25](#)

[Lukáš 1,57–80](#)